

MEKTEB VĀKIFA HENDE AHMED-AGE NA VRATNIKU

U proteklih nekoliko stoljeća osmanlijske uprave u našim krajevima, kao i u vremenu koje iza toga slijedi, imućni ljudi su zavještali svoje imetke želeći da trajno služe ljudima za njihove vjerske, prosvjetne, društvene, zdravstvene i druge potrebe. Za te svrhe dobrotvori (*wāqif*) podizali su džamije, mektebe i medrese, mostove, mlinove i vodovode, češme i hamame, imarete, sirotišta i bolnice te skloništa za iznemogle životinje itd. Također su zavještali stambene i druge vrste objekata i zemljišta, koji su davani pod kiriju, kao i novac u gotovini koji je stavljan u promet kao obrtni kapital radi ostvarivanja dobiti od čijih prihoda su se izdržavali ovi društveno-humanitarni objekti, a i pomagala sirotinja i dužnici.

Za takve svrhe pisana je vakufnama - sudski dokumenat o osnivanju vakufa.¹ Sam proces vakufljenja je za vakifa² i ostale učesnike predstavljao je svečan događaj, te je zbog toga vakufnama najčešće pisana kitnjastim stilom i lijepim rukopisom.

Imovina koja se vakufi mora biti u cjelini zakonito vlasništvo koje se dobrovoljno uvakufljava. Nakon izjave vākifa ili njegova opunomoćenika da želi zasnovati vakuf, proceduru uvakufljenja bi vodio kadija, koji bi nakon presude o njegovoj zakonitosti, sastavljao vakufnamu u koju su se unosile vakifove odredbe (*šartovi*). Nakon što bi kadija napisao vakufnamu, ovjeravao bi je svojim pečatom i potpisom uz potpis još najmanje dva svjedoka. Kadija bi original davao mutevelliji,³ koga je sam vakif birao i kojem je prema svojim odredbama povjeravao upravu nad vakufom. Tekst vakufname bi također bio upisivan u sudski protokol (*sidžill*).

1. vakuf (ar. **وقف**), pravni termin koji nosi sljedeća značenja zaklada, zavještanje, zadužbina, darovanje imovine u dobrotvorne svrhe,

2. vakif (ar. **واقف**), onaj koji daruje imetak u opće svrhe,

3. mutevellija (ar. **معتولي**), upravitelj vakufa,

Vakufnama se sastoji od uvodnog, glavnog i završnog dijela. Ovjerena je klauzulom kadije koja se nalazi na zaglavlju te potpisana često i pečatima svjedoka na kraju teksta vakufname.

Uvodni dio je pisan kitnjastim i dopadljivim stilom a sadrži zahvalu Bogu i blagoslov Muhammedu, a.s. Iza toga slijedi tekst u kojem se iznose vakifova razmišljanja o prolaznosti života koji svojim lažnim sjajem može zavesti čovjekovu dušu i udaljiti je od pravih životnih istina. Ponesen takvim mislima vakif uviđa da je pravi smisao života u činjenju dobrih dijela te se on stoga odlučuje darovati svoj imetak Bogu za ljubav a na dobrobit ljudi.

- U glavnom dijelu, vakif detaljno izlaže pod kojim uvjetima i u koje svrhe vakufi imetak, odabire službenike vakufa i određuje njihove plaće.

- U završnom dijelu se inscenira vakifovo odustajanje od vakufljenja da bi se potom uključila mišljenja islamskih pravnika kojima se utvrđuje pravna valjanost tog vakufljenja.

- Na kraju vakufname se navode imena svih koji su prisustvovali svečanom trenutku vakufljenja.

Gazi Husrev-begova biblioteka sadrži 1102 vakufname (XV-XX st.). Većina ih je pisana na turskom jeziku a manji broj na arapskom. Mnogi originali vakufnama nisu sačuvani, ali su sačuvani njihovi prijepisi koje su ili kadija ili njegov kاتب⁴ unosili u sidžil.⁵

Značaj vakufnama je veoma velik i dragocjen u pogledu izučavanja društvene i političke, ekonomske i kulturne povijesti Bosne i Hercegovine.

Među vakufnamama pisanim na turskom jeziku, koje se čuvaju u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu nalazi se i vakufnama sarajevskog trgovca Hende Ahmed-age, sina Ibrahim-agina iz Hadži Isa-mahale. Citirat ćemo jedan članak o njegovu životu i radu koji je napisao rahmetli Hamdija Kreševljaković i objavio u časopisu Narodna uzdanica 1936. godine.

“Ahmedaga Henda je najveći vakif posljednjih decenija ne samo u Sarajevu nego i u Bosni i Hercegovini, mada je od njega bilo na stotine bogatijih ljudi. Merhūm Ahmed-aga sagradio je 1908. u Sarajevu na Vratniku pristojnu zgradu za muški i ženski mekteb koja odgovara propisima školskih zgrada i uz nju stanove za muallima i muallimu. Ove mektebe polazi danas oko 400 dječice. Za uzdržavanje zgrada i plaće

4. kاتب (ar. كاتب) - kadijin sekretar

5. siğill (ar. سجل) - sudski protokol

nastavničkog osoblja uvakufio je dva dućana kraj ovog mekteba, jedan dućan pred imaretom, tri magaze u dairi na Novoj testi (danas Kočića ulica) i do ovih jednu poveću modernu zgradu i jednu lijepu zidanu kuću u Vlakovcima prema mesdžidu Hadži Mehmeda Vlakovaije. Usto je naredio da se nakon njegove smrti iz sulusa⁶ izgrade još dva ista onakva mekteba u Sarajevu i da to izvede izvršitelj njegove oporuke Sulejman-ef. Mašić a za uzdržavanje njihovo ostavio je magaz u Gornjoj dairi i četiri lijepe zidane kuće u Hulusinoj ulici. Kako je započeo skoro iza toga svjetski rat, ovi mektebi nisu sagrađeni, a glavnica od 120.000 k. je devalvirana, to je pred nekoliko godina Vakufsko povjerenstvo upotrijebilo ovaj novac i prihod od spomenutih zgrada i na Hendino ime popravilo i proširilo jedan mekteb na Širokači ne obzirući se na izvršioca vakifove oporuke i nazira⁷ Hendina vakufa Sulejmana-ef. Mašića i njegov protest.

Merhūm Ahmed-aga rođen je u Sarajevu oko 1835. Njegov otac Mula Ibrahim živeći bez računa potrošio je s brojnom porodicom najveći dio očevine te su mu sinovi radili po tuđim dućanima, a on je ponešto sam privređivao u svome dućanu i po okolnim selima. Merhum Ahmed-aga je stupio u zaptije,⁸ a jedan mu brat (Hadži Avdaga) bijaše u službi kod trgovca Hasanage Memiševića u Bezistanu. Ahmetaga zaštedi nešto novaca te ostavi službu i poče raditi kao pretrga. Išao je pješice u Visoko pazarnim danom te odanle donosio na leđima robu. Velikom marljivošću i štednjom zaradi toliko te otvori i nešto dućana na Novoj testi. Nešto prije okupacije otvori sa bratom H. Abdijagom dućan u Bezistanu. Donoseći robu iz Stambula posao se lijepo razvijao. U dvije godine iza okupacije (1879. i 1880.) zaradiše po 25.000 forinti. Osobito su stekli na šamati (vrsta platna za žensku odjeću). Koliko je ta vrsta tkanine bila omiljena našem ženskinju, vidi se po tom što je prešlo u izreku: “Rodila me mati u Hendinoj šamati.” Kroz kratko vrijeme sagrađio je Ahmet-aga veliku magaz u Ćurčiluku i ondje nastavio trgovati. Kao bogati trgovac postade i u društvu vrlo ugledan. Od početka do kraja borbe za vjerskoprosvjetnu autonomiju bio je član Egzekutivnog odbora. Umro je 26. ožujka 1913. i pokopan u turbetu kraj svog mekteba.

Njegov život i rad može poslužiti mladima kao uzor.

Rahmetullahi alejhi! H.K.

6. tuluṭ (ar. تُلُك) - trećina

7. nâẓir (ar. ناظر) - nadziratelj

8. zaptija (ar. ضابط) - redar, policijski oficir

U dokumente koji se odnose na vakuf Hende Ahmed-age, muški i ženski mekteb pod jednim krovom na Vratniku, a koji se čuvaju u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu, spadaju:

1 priјepis istibdalname iz 1908.;⁹

2 original vakufnama iz 1908. sa dodatkom (dopuna vakufname kojom vākif određuje drugog mutevelliju, jer je prvi umro);¹⁰

3 priјepis vakufname iz 1910. koja predstavlja dodatak prvoj vakufnami kojim vākif pojačava svoj prvi vakuf na Vratniku s tim što pridodaje tom vakufu magaz u Novoj testu;¹¹

4 priјepis vakufname - vasijetname (oporuke) iz 1913. g.¹²

U istibdalnami koja se prva javlja traži se zamjena (*istibdāl*) vakufskog dobra Begimamović Hanife, koje se sastoji od ženskog mekteba, avlije, bašče i dućanskog ćepenka u Mejdan čikmi, za dobro Ahmed-age Hende, koje čini jedna magaz, bašča i bostan na Novoj testu. Nakon uviđaja i premjera na licu mjesta, zamjena se sa pravne tačke gledišta prihvaća, jer je prevagnula vrijednost imetka koja je za vakuf korisnija. Ahmed-aga Henda je na ovim zemljištima već prije izgradio jedan muški i ženski mekteb sa popratnim objektima, na osnovu čega se zaključuje da je Ahmed-aga sve unaprijed ugovorio te da se u istibdalnami samo formalno provelo ono što je ranije utanačeno.

1. ISTIBDAL-NAMA (priјevod)

Br. sidžilla 461 No. 2179

“Istibdāl - zamjenu, koja je sadržana u tekstu smatram korisnom, oslanjajući se na mišljenje pravnih učenjaka koji smatraju da je dozvoljena i pravno valjana, pa sam donio presudu o pravnoj valjanosti ove zamjene opredijelio se za ovo vakufljenje koje je zapisano a to je registracija vakufa i žrtvovanje u dobrotvorne svrhe, pa sam to i potpisao bivši svjestan da postoje i drukčija mišljenja među najstarijim imamima, neka je na njih Allahova milost.

9. Knjiga sidžila II, str. 145.-146., Gazi Husrev-begova biblioteka

10. Reg. br. 140/492, Gazi Husrev-begova biblioteka

11. Reg. br. 140/492, str. 10. i 11., Gazi Husrev-begova biblioteka

12. Knjiga sidžila III, str. 24., Gazi Husrev-begova biblioteka

Pisao siromah, ovisan o uzvišenom Allahu, zamjenik kadije Sarajeva - Sejdić Abdulvehbi.

Hvala Allahu Čije su riječi nepromjenljive, a niti Biće Njegovo kao ni svojstva Njegova trpe promjenu! Neka je Allahova milost i spas na Muhammeda, koji je utemeljio čvrste osnove vjere na bogobožnosti! Neka je Božiji spas na njegovu porodicu i prijatelje koji su zamijenili Ovaj svijet za Onaj - vječni! Povod za pisanje ovog dopadljivog i ispravnog teksta je sljedeći:

Postoji vakuf dobrotvorke Begimamović Hanife, kćeri hadži Mustafine, nastanjene u mahali Sinan Vojvoda Hatun u gradu Sarajevu, koji se sastoji od jedne kuće sa dućanom, avlijom, baščom i vrtom, a nalazi se u sokaku Mejdan-čikma, te koji prostorno obuhvaća 1265 m². U gruntovnim knjigama spomenutog grada zavedena je u ulošku pod brojem 88/76 na katastarskim česticama 77/78. Spomenuta zgrada je ženski mekteb i jedan dućanski ćepenak. Određeno je da se godišnja zakupnina spomenutog posjeda troši za klanje dva kurbana godišnje, a ostatak da se troši za plate imama i mujezina časne džamije u spomenutoj mahali. Mutevellija ovog vakufa Mulić Salih-efendija iz navedene mahale je izjavio na raspravi na Časnom šerijatskom sudu u spomenutom gradu, a u prisutnosti Hende Ahmed-age, sina Ibrahim-agina iz Hadži Isa- mahale, sljedeće:

Postoji imetak navedenog hadži Ahmed-age u spomenutom gradu a sastoji se od jedne tvrdo zidane kamene magaze na Novoj testi, izgrađene na površini od 32 m² parcele koja je zavedena pod brojem 90, a u gruntovnici u ulošku pod brojem 25/35. Parcela je po vrijednosti korisnija za vakuf od vakufske imovine navedene Behimović Hanife. Imenovani Henda Ahmed-aga želi i traži zamjenu, a i ja kao mutevellija želim tu zamjenu jer je ona u svakom pogledu bolja i korisnija za vakuf. Osim toga, spominjani Ahmed-aga će nakon zamjene izgraditi na ovim zamijenjenim površinama jedan mekteb za mušku i žensku muslimansku djecu. Moja je želja da se spomenuta vakufska dobra navedene dobrotvorke Behimović Hanife zamijene za spomenutu magaz u imenovanog Ahmed-age.”

Kad je to izjavio, komisija je sastavljena od upućenih i povjerljivih sljedećih ljudi: Smajić hadži Husejn-age, sina mula Ahmedova iz Nedžžade-mahale, Ramić Ahmed-age, sina hadži Salihova iz Hadži Mustafine-mahale, i Islamović Mustafa-efendije, kadijskog pripravnika, kao

izaslanika spomenutog suda, a potom je izašla na navedeno vakufsko imanje. Nakon što je održano sudsko vijeće u prisutnosti Muhamed-age Twice iz Sinan Vojvode-mahale, hadži Sulejman-age, sina hadži Hasana i Kazaza Muhamed-age, muhtara¹³ Kasab-zade hadži Ibrahimove-mahale, navedeni vještaci u prisustvu mutevellije, spominjanog Salih-efendije zajedno sa Muhammedom, hadži Sulejmanom i Muhamed-agom, stekli su potpun uvid u pravo stanje stvari nakon premjera zgrada pod krovom i zemljišnih površina. Utvrdili su da ta arsa sa zgradama iznosi 1.265 m² i da vrijednost spomenutog vakufa, računajući za svaki kvadratni metar po *dvije* krune, zajedno sa vrijednošću zgrada iznosi ukupno 2.530 kruna.

Iza toga su svi zajedno došli spomenutoj magazi i također premjerili i napravili uvid u stanje spomenute magaze sa zemljištem i utvrdili da njena površina zahvata 32 m², a vrijednost joj je, računajući *stotinu* kruna po kvadratnom metru zajedno sa zgradom magaze, 3.200 kruna. Prema tome, vrijednost magaze spomenutog Ahmed-age je veća od vrijednosti imovine navedenog vakufa za 670 kruna. Osim toga, kirija spomenutih vakufskih dobara je godišnje 136 kruna, a godišnja kirija navedene magaze iznosi 264 krune, to jest 128 kruna više. Na tom sudskom vijeću, prisutni članovi su sve to lično posvjedočili. Navedeni mulazim¹⁴ Mustafa-efendija je na licu mjesta to utvrdio i onda zajedno sa izaslanim povjeriocima došao na Šerijatski sud i obavijestio o svemu kako se dogodilo. Isto su obje strane potvrdile (mutevellija Salih i Ahmed-aga Henda) kao i to da je zamjena za spomenuti vakuf u svakom pogledu korisnija i bolja. Kada se isto i na časnom sudu ustanovilo, Sud je izdao odobrenje za zamjenu, a kadija, koji se potpisao na zaglavlju dokumenta, izdao je odobrenje oslanjajući se na mišljenje pravnih učenjaka, koji ovakvu zamjenu odobravaju. Imenovani mutevellija Salih-efendija, nakon što je izvršio zamjenu spomenutih vakufskih dobara sa mulkom¹⁵ i magazom Hende Ahmed-age, odustao je od zamjene izjavljujući da se ne zna ima li ili nema u vakufnami Behimović Hanife odredba koja bi dozvoljavala zamjenu vakufa. "Osim što prema pretežnom mišljenju pravnika nema odredbe da se može zamijeniti vakuf, po mišljenju nekih drugih imama-pravnika zamjena nije dozvoljena jer tako izričito stoji u pravnim

13. muhtâr (ar. مختار) - starješina mahale u gradu

14. mulâzim (ar. ملازم) - poručnik u vojsci

15. mulk (ar. ملك) - posjed, nepokretno dobro

knjigama. Prema tome, tražim da mi navedena vakufska dobra Ahmed-aga vrati da s njima upravljam kao što sam i upravljao.” Iza toga, spomenuti Ahmed-aga je u svom govoru izjavio sljedeće: “Moja magaza je na boljem mjestu i po vrijednosti je bolja od navedenih vakufskih dobara.” Kadija je dodao toj izjavi: “Za zamjenu postoji zakonska mogućnost, jer zamjena je ovdje bolja nego povrat i tražim da se presudi pravna valjanost te zamjene.”

Poslije te izjave, navedeni kadija je ukazao da je zamjena u svakom pogledu korisnija za vakuf te, svjestan i oprečnih mišljenja među pravnim učenicima, donio je presudu o zamjeni navedenih vakufskih dobara Begimamović Hanife pod uvjetom da budu vakuf za mekteb, a mulk magaza spomenutog Ahmed-age da bude vakuf spomenute dobrotvorke Behimović Hanife. Spominjani mutevellija Salih-efendija bio je onemogućen da se suprotstavi (bez zakonskog opravdanja) pa je spomenuti Ahmed-aga prihvatio uvjete i postavio mutevelliju Mašića Mujagu, sina Husejn-agina, iz Sagrakči hadži Mahmud-mahale, da upravlja vakufskom imovinom do punovažnosti uvakufljenja. On je u njegovoj prisutnosti na tom Vijeću dao jasnu, zakonski zasnovanu izjavu:

“Na gore opisanom svom imetku koji sam dobio zamjenom, a obuhvata zemljište od ukupno 1.265 m² sa kućom, bašćom i vrtom, zavedenom u gruntovnom ulošku pod brojem 88/76, gradim poseban mekteb za mušku i žensku djecu i ostalo što uz objekat ide, i to sve sa svim pravima, u ime Allaha, tražeći njegovo zadovoljstvo, uvakuf- ljavam kao trajan i na zakonu zasnovan vakuf. Odredbe za imanje koje ću uvakufiti spomenuću u svojoj vakufnami.”

Ahmed-aga je navedena dobra predao spomenutom mutevelliji, a on ih je primio na kratko vrijeme kao što rade i druge mutevellije. Kad je to izjavio i kad je to i sudski utvrđeno, navedeni vakif Ahmed-aga usmjerio je svoj govor na drugo pitanje, izjavljujući:

“Po mišljenju najvećeg imama Ebu Hanife, vakufljenje imovine je na stepenu pozajmice i vraćanje je zakonski moguće, a po mišljenju imama Muhammeda bin Hasana eš-Šejbanija, vakif koristi od vakufa uvjetuje za sebe usljed čega vakuf prestaje važiti. Zbog toga ja odustajem od uvakufljenja i tražim da se navedena imovina vrati u moje vlasništvo kao što je i bilo.”

Na tu vakifovu izjavu mutevellija Mašić Mujaga mu je odgovorio:

“Premda je sve tako kako je izloženo i nema mjesta sumnji. Međutim veliki učenjak Ebu Jusuf, zvani Drugi imam, mišljenja je da kada vakif samo izgovori riječi: “Uvakufih”, vakuf se ne može više vratiti niti osporiti, dok je po mišljenju imama Muhammeda bin Hasana vakuf punovažan, neopoziv i ne može se osporiti samim činom predaje vakufske imovine mutevelliji.”

Tako su se njih dvojica ‘sporili’ pred kadijom tražeći svaki pojedinačno da se pitanje razriješi donošenjem šerijatske presude. Imenovani kadija, neka Allah izlije svoje blagodati na njega, priklonio se mišljenju koje je korisnije po dobrobiti institucije vakufa čuvajući se da ne pokvari dobro djelo. Usto, bivši svjestan i oprečnih mišljenja među najstarijim imamima, donio je presudu o valjanosti i neopozivosti spomenutog vakufa te je vakuf tom zamjenom postao pravno valjan i neopoziv.

Ovo se dogodilo i zapisano 16. rebi‘u-l-ahira 1326., godine po Hidžri onoga kome pripada čast i svaki ugled (Muhammed, a.s.).

U vakufnami koja slijedi dobrotvor Henda Ahmedaga uspostavlja svoj vakuf i postavlja uvjete pod kojima će se vršiti korišćenje uvakufljene imovine i dužnost vakifa. Vakufnama je zapisana 15.06.1908.

2. ORIGINAL VAKUFNAMA IZ 1908. SA DODATKOM (prijevod)

Sadržaj: uvakufljenje, njegova pravna valjanost i obaveznost

Zapisao siromah Osmanagić hadži... Isa, kadija u gradu Sarajevu, neka su mu grijesi oprošteni!

Neizmjerena i neograničena zahvalnost pripada Onome Koji poznaje tajne ljudskih srca, Koji razotkriva skrivene tajne, Stvoritelju svih stvorenja, Uzvišenome Kome nema slična ni ravna, zahvalnost, koja je dostojna Njegove Božanske veličine, jer je On ljude stvorio Svojom savršenom moći i sveobuhvatnom mudrošću, a ovaj svijet učinio je plodnom njivom Ahireta na kojoj se siju i ubiru plodovi usjeva za Onaj svijet!

Božija milost i iskreni selami sultanu svih vjerovjesnika, kome su razotkrivene Božije istine, čuvaru najtanahnijih tajni, imamu Svete Kabe, prvaku svijetlog grada Medine, prvaku čestite družine, Muhammedu odabraniku, neka je Božija milost i spas njemu i na njegovu prosvijetljenom mezaru! Njegovo časno biće je uzrokom stvaranja Ovog svijeta,

ljudi i džina na njemu. Beskrajni selami njegovoj porodici, časnim potomcima, plemenitim ashabima, koji su na Pravome putu svaki poput zvijezde vodilje, i na nebu Pravog puta, kao Sunce pred podne, neka je Božija milost na sve njih!

Dalje, povod za pisanje ovog teksta je sljedeći: dobrotvor Henda Ahmed-aga, sin Ibrahim-agin, ugledni trgovac iz Hadži Isa-mahale u Sarajevu, pred Vijećem Šerijatskog suda Sarajevu kome su prisustvovali Mašić Mustafa-ga, sin Husejn-age, ugledni Sarajlija iz Sagrački hadži Mahmud-mahale, a koga je postavio za mutevelliju, u pravnoj proceduri uspostavljanja vakufa o kome će niže biti riječi, dao je na zakonu potpuno zasnovano, jasno sljedeće priznanje, koje se mora uvažavati:

“Uvakufio sam:

- imetak čiji sam ja vlasnik postao kupovinom i kojim sam raspolagao do ovog uvakufljenja (o kojem će niže biti riječi). Imovina se nalazi u spomenutom gradu u mahali Ivlakovali hadži Mehmeda omeđen s jedne strane kućom i bašćom Hende Muhammed-age, s druge kućom i bašćom Ablakovića Ismet-age, s treće bašćom Kladnjaka Mašića hadži Mahmud-age, a sa četvrte javnim putem. Nekretnina je zapremine 268 m², u gruntovnici zavedena pod brojem 102/34, u ulošku na listu pod brojem 63, a sastoji se od jedne kuće sa zemljištem u mom vlasništvu, zavedena pod imenom Ženska ruždija;¹⁶

- zatim, jedan vlastiti dućan sa zemljištem u istom gradu, u mahali Sijavuš-pašina दौरا. Nekretnina graniči s jedne strane magazom Hende Muhammed-age, s druge i treće dućanom gazde Rafe Atijasa, Jevrejina, sa četvrte javnim putem, površine 10 m², u gruntovnici zavedena pod brojem 35/19, a u čestici pod brojem 20;

- nadalje: magaz u istom gradu u Dairi čaršije Nova testa, koja graniči s jedne strane vakufskom magazom vakufa Behimović Hanife, s druge dućanom Hadžisulejmanovića Keške Muharem-age, s treće čikma-sokakom Ajak češma, a sa četvrte avlijom. Prostorno obuhvata 73 m², zavedena u gruntovnici pod brojem 25/35, a na čestici pod brojem 81;

- također, dva mekteba pod jednim krovom koje sam nanovo podigao za mušku i žensku djecu na zemljištu koje prostorno zaprema 1.265 m². U gruntovnici nekretnina je zavedena pod brojem 88/76 kao parcele broj

16 ruždija (ar. رشدية) - mekteb drugog stepena

79, 78, i 76. Taj imetak je među narodom bio poznat kao vakuf spomenute Begimamović Hanife, a nalazi se u mahali Sinan Vojvoda-hatun, pa je dozvolom Direkcije vakufa Bosne i Hercegovine, hudždzetom¹⁷ Šerijatskog suda u Sarajevu pod brojem 21.079 od 16. rebi' u-l-âhira 1326. hidžretske godine (18.5.1908.) zamijenjen i prešao u moje vlasništvo;

- izdvojio sam iz svog imetka i dvije kuće sa avlijom i baščom te ih odredio za stanovanje prvog muallima i prve muallime u spomenutim mektebima;

- pa potom: dva dućana i zemljište koje sam odredio za svoj mezar s onim što uz njega ide, te sve to, rasterećeno svih poreza, izdvojio i uvakufio kao pravno punovažan i trajan vakuf Bogu za ljubav tražeći Njegovo zadovoljstvo.

Postavio sam slijedeće uvjete:

- za svog života ja ću vršiti mutevellijsku dužnost spomenutog vakufa prema odredbama koje slijede, s tim da sve izmjene i nadležnosti budu u mojim rukama. Poslije moje smrti, mutevellijski će biti Ibrahim-aga, sin Sulejman-efendije, sada maloljetni unuk spomenutog Mustafe Mašića. Nakon njegove smrti, mutevellijski će biti njegov najstariji, najpošteniji i najpametniji sin, a iza njega njegova muška unučad, također najstariji, najčestitiji i najbistriji, i tako redom, s koljena na koljeno;

- za održavanje spomenute Ženske ruždije neka se pod kiriju daju, prema odredbama koje su sada važeće i koje će se niže utanačiti, dućan u Sijavuš-pašinoj dairi, magaza u Dairi na čaršiji Nova testa te dva dućana u mahali Sinana Vojvode, i to posredstvom mutevellijske i prema gradskom običaju koji važi i za ostale vakufe;

- od kirije koja će se ubirati, prvo održavati sve vakufske zgrade koje su gore spomenute, zatim izmirivati običajne namete uz ostale troškove koji padaju na vakuf, kao što je mukâtta¹⁸ na zemljište i porezi prema Carskoj blagajni. Za to neka se izdvaja deset od sto dijelova od godišnje kirije i neka se čuva kod mutevellijske za podmirivanje obaveza kada to zatreba;

- iz čistog ostatka od godišnje kirije, uzimajući ga kao sto dijelova, dvadeset dijelova trošiti za izdatke stanovanja prvog muallima muškog mekteba u navedenoj kući te za njegovu godišnju plaću;

¹⁷ huğğa (ar. حجة) - odluka

¹⁸ muqâtta'a ili muqatt'a (ar. مقاطعة) - paušalna godišnja zakupnina (obično minimalna), koja se daje za nekretnine uzete pod dugogodišnji zakup

- trošiti dvanaest (12) dijelova za godišnju plaću drugog muallima u spomenutom muškom mektebu;

- trošiti osam (8) dijelova za godišnju plaću trećeg muallima koji će biti u spomenutom mektebu *bevvāb*;¹⁹

- trošiti sedam (7) dijelova za prostirku, ogrjev i druge potrebe muškog mekteba;

- trošiti dva (2) dijela za hljeb koji će se dijeliti svake godine prilikom mektepskih ispita u određeno vrijeme članovima komisije i drugim prisutnima;

- muallimi koji će raditi u spomenutom mektebu moraju biti sposobni za odgoj djece. Oni trebaju posjedovati svojstva moralne čestitosti i pobožnosti i nositi brade; pridržavati se pravila ponašanja muallima tako da u učionicama ne puše, ne spavaju i ne čine slične nedolične radnje;

- u ova dva mekteba neka se predaju samo islamske znanosti. Neka se ne predaju po knjigama i udžbenicima napisanim na bošnjačkom jeziku i drugim novim knjižicama koje nisu prihvaćene kod uvažene uleme koja uživa opće povjerenje muslimana;

- svakog četvrtka prije podne neka muallimi uče prema pravilima učenja Kur'ana po jedan časni Jāsin u prisutnosti djece, a nagradu (*tewāb*) neka namijene na prvom mjestu za spas svijetle duše Prvaka svih ljudi, ponosu svijeta, neka mu je Božija milost i spas, zatim za spas duša njegove djece, čestitih supruge i odabranih prijatelja, nadalje te duše vākifa i duša njegovih roditelja kao i ostale rodbine;

- neka se svake godine u navedenom mektebu, kada se skupi najviše mektebske djece, uči po jedan tevhid, a nagrada od toga neka se pokloni na način kako je gore objašnjeno;

- u obavljanju gore spomenutih dužnosti u odgoju i podučavanju djece prvi i drugi muallim će zajednički biti zaduženi da izvršavaju svoje obaveze. Upozoravaće djecu na islamsko vladanje i podsjećati ih na potrebu izbjegavanja ponašanja koje je suprotno islamu;

- postavljanje i otpuštanje muallima i bevvāba neka bude u nadležnosti mutevellije, s tim što će on pitati za mišljenje Vilajetsku upravu vakufa i Rijasetu;

- siromašna djeca koja dolaze u mekteb neka se potpuno izuzmu od običaja donošenja poklona muallimima i od sličnih troškova;

19. bawwāb (ar. بواب) - kućepazitelj

- postavio sam uvjet da muallimi prema svoj djeci, bila bogata ili siromašna, imaju jednak odnos;

- neka se prvoj muallimi isplaćuje dvanaest (12) dijelova iz spomenute kirije za godišnju platu i troškove stanovanja;

- osam (8) dijelova od spomenute kirije neka se daje kao plata drugoj muallimi;

- pet (5) dijelova od spomenute kirije neka se daje za godišnju platu ženi koja će biti bevvaba u ženskom mektebu;

- šest (6) dijelova od spomenute kirije neka se daje na troškove prostirke, ogrjeva i drugih potreba spomenutog ženskog mekteba;

- dva (2) dijela iz spomenute kirije neka se troši za hljeb koji će se prilikom godišnjeg ispita dijeliti djevojčicama koje su pohađale mekteb te članovima ispitne komisije;

- dva (2) dijela iz spomenute kirije neka se daje kao poticaj za učenje učenicama koje su redovno pohađale spomenuti mekteb i postigle najbolji uspjeh i koje imaju želju da postanu muallime;

- postavio sam uvjete da prva i druga muallima i kućepaziteljica budu dobrog moralnog ponašanja u ženskom mektebu;

- deset (10) dijelova spomenute kirije neka dobiva mutevellija za svoju službu;

- odredio sam da mutevellije na kraju svake godine pozivaju stanovnike mahale, u kojoj se nalaze spomenuti mektebi, i uz to najmanje sedam-osam osoba ugledne uleme grada Sarajeva, u svoju kuću ili na neko drugo pogodno mjesto radi utvrđivanja godišnjeg obračuna u skladu sa prihvaćenim pravilima o troškovima prihoda i rashoda, gdje će im podnositi godišnje račune. Osobama koje budu prisustvovalе ovom zboru prirediće se gozba za koju će se trošiti tri (3) dijela iz navedene kirije;

- želim da se na ovom zboru također uči po jedan časni *Jāsīn* a nagrada da se pokloni za moju dušu;

- u slučaju smrti muallimā i bevvābā, koji su postavljeni u spomenutim mektebima, a koje sam ja uspio uspostaviti ili ako na koji drugi način budu odstranjeni sa svojih službi, neka se plaće koje su uživali ne prenose na njihove potomke i neka se službena mjesta tretiraju upražnjenim. Upražnjene službe neka se popune i prenesu na one koji su uistinu sposobni da ih obavljaju i koji imaju tražene osobine;

- dva (2) dijela neka se daju Vakufskoj vilajetskoj upravi za podmirivanje potreba islamskih mekteba u gradu Sarajevu;

- ako me smrt zatekne u gradu Sarajevu, oporučio sam da me na osnovu odobrenja broj 153247 od 30. septembra 1908. isposlovanog od vlasti, ukopaju u mezar koji sam odredio i iskopao u blizini spomenutih mekteba;

- odredio sam jedan (1) dio kirije za osvjetljenje mezara i njegovu opravku kada se ukaže potreba;

- ako me smrt zatekne izvan Sarajeva i ne budem ukopan u pripremljenom mezaru, taj jedan spomenuti dio neka se pridoda na ona dva dijela određena za potrebe gore spomenutih mekteba;

- prema tome, na mjestu određenom za spomenuti mezar neka se podigne sofa za odmaranje muallima.”

Prilikom davanja izjave, arse u bašči, mektebi i kuće, zatim navedeni dućani sa magazom, slobodni od svih poreza, predao je spomenutom mutevelliji Mustafa-agi Mašiću, a on primio da kao i ostale mutevellije vakufa nakratko njima upravlja. Nakon svoje izjave i nakon što je Sud utvrdio njenu istinitost, prisutni vâkif Henda Ahmed-aga, usmjerio je svoju pažnju na drugo pitanje, rekavši:

“Ja odustajem od uvakufljenja, jer uvakufljenje nekretnina po mišljenju najvećeg imama Ebu Hanife en-Nu‘mana (an-Nu‘mân) ima status pozajmce, zbog čega je njezin povratak po zakonu moguć. Zato tražim da se se spomenute građevine iz spomenutog vakufa vrate u moje vlasništvo.”

Na te riječi spomenuti mutevellija je odgovorio: “Premda je stanje takvo kako je izneseno i nema mjesta sumnji, ali po mišljenju velikog učenjaka Ebu Jusufa, poznatog kao Drugi imam, kada vakif izgovori riječi: “Uvakufih”!, uvakufljenje je valjano i neopozivo, a po mišljenju imama Muhammeda bin Hasana Eš-Šejbanija, kada se imovina preda mutevelliji, takvo uvakufljenje postaje punovažno i neopozivo.” Tom izjavom, mutevellija se usprotivio vraćanju imovine. Njih dvojica sporili su se u prisutnosti kadije i svaki je tražio da se spor riješi. Kadija je sa svoje strane razmislio o dokazima obiju strana i čuvajući se da ne pokvari dobro djelo te bivši svjestan i različitih pravnih mišljenja koja postoje među najstarijim imamima, donio je presudu o pravnoj valjanosti i neopozivosti spomenutog vakufa, čime je vakuf definitivno postao punovažan i

neopoziv. “Ko ga izmijeni nakon što je čuo, tà grijeh će pasti na one koji ga mijenjaju. Allah, uistinu, sve čuje i sve zna, a nagradu vākifovu je garantuje Vječnoživu, Darežljivi i Plemeniti Gospodar.”

Dogodilo se i zapisano dana 15. džumade-l-ūla 1326. h.g. (15. juni 1908.).

Prisutni činu uvakufljenja:

Hadži Sejjid-beg Džennetić, Ibrahim-efendija Sarić i drugi.”

Slijedi dopuna ove vakufname, napisana 10.11.1908., kojom vakif određuje drugog mutevelliju, jer je prvi umro.

DOPUNA VAKUFNAME - prijevod

No

4502

Vākif Henda hadži Ahmed-aga, sin Ibrahim-agin, nastanjen u Hadži Isa-mahali u Sarajevu, pred Vijećem Šerijatskog suda dao je sljedeću izjavu i obrazloženje:

“Prema vakufnami broj 2.585 od 15. džumade-l-ūlāa 1326. h. godine (15. juni 1908.), izdatoj od strane Šerijatskog suda, a u vezi sa nekretninama i mektebima koje sam sagradio na Vratniku, u spomenutom gradu, odredio sam da mojim spomenutim vakufom upravljam ja i da imam pravo mijenjati odredbe. Poslije moje smrti, kako je to u spomenutoj vakufnami navedeno, odredio sam za mutevelliju Mašića Ibrahima, sina Sulejman-efendije. Budući da je imenovani umro jedan mjesec ranije ne ostavivši izravnog potomka, odredio sam da poslije moje smrti mutevellija navedenog vakufa bude sin mog rođenog brata Hende Asima, sin umrlog hadži Abdi-age, nastanjen u Sarač hadži Ali-mahale u gradu Sarajevu.”

Nakon date izjave, sudski utvrđene i ovjerene, ubilježen je i prilog o činu dopune. Zapisano dana 15. ševvala 1326. h.g., (10.11.1908.).

Sarajevski kadija Hadži Isa.

Prikaz raspoređenih dijelova u vakufnami sastavljen je naknadno, što se zaključuje iz drukčijeg rukopisa:

Dijelovi:

- trideset (30) dijelova za stanarinu sa kućom (kućne potrebe, popravke i sl. za prvog muallima u muškom mektebu;

- petnaest (15) dijelova za drugog muallima u muškom mektebu;
- osam (8) dijelova za bevvaba;
- sedam (7) dijelova za ogrjev i prostirku u spomenutom mektebu;
- dva (2) dijela za troškove za godišnji ispit u spomenutom mektebu;
- dvanaest (12) dijelova za stanarinu sa kućom (kućne popravke i sl.) za prvu muallimu u ženskom mektebu;
- osam (8) dijelova za drugu muallimu spomenutog mekteba;
- pet (5) dijelova za bevvabu (بوابه – kućepaziteljicu) spomenutog mekteba;
- šest (6) dijelova za ogrjev i prostirku spomenutog mekteba;
- dva (2) dijela za troškove ispita spomenutog mekteba;
- dva (2) dijela onoj učenici koja izrazi želju da bude muallima;
- deset (10) dijelova za plaće mutevelliji;
- tri (3) dijela za troškove obračuna;
- dva (2) dijela svim drugim mektebima u Bosni;
- jedan (1) dio za obnovu i popravak mog mezara.

Prijepis vakufname iz 1910. koji slijedi predstavlja dodatak prvoj vakufnami iz 1908. kojom vakif pojačava svoj prvi vakuf na Vratniku time što sada uvakufjava magazu na Novoj testu, zavedenu u ulošku gruntovnice pod brojem 7/34. Magaza će se davati pod kiriju uz primjerenu cijenu koja će se uzeti kao trinaest (13) dijelova. Od toga će se deset (10) dijelova davati prvom muallimu mekteba kog je Ahmed-aga ranije osnovao, a tri (3) dijela drugom muallimu.

3) PRIJEPIS VAKUFNAME IZ 1910. - prijevod

No

563

“Prepisano sa jednog ovjerenog primjerka.

Registracija je onakva kao što će biti navedeno u vakufnami.

Zapisao siromah Ali Riza Prohić, kadija grada Sarajeva.

Bezgranična zahvalnost Poznavacu svih stanja naroda, Koji je čist od nemoći i nedostataka! Neograničena zahvala Njegovoj Božanskoj veličini, jer prostori svih stvorenja su Njegov opći vakuf i sve što je stvoreno

uživa Njegove blagodati i dobročinstva! Sveobuhvatni i bezbrojni selami Vlasniku hvaljenog položaja koji je svjetiljka u društvu svega postojećeg, ključu riznica darežljivosti, Božijem Miljeniku, velikom poslaniku Muhammedu odabranom, neka su na njega Božija milost i spas! Poredak ljudi njegovim Šerijatom je učvršćen i učinjen trajnim! Uz to, neka je Božije zadovoljstvo i spas na njegovu rodbinu, potomstvo i prijatelje, koji su svaki pojedinačno, vodiči na putu Istine i koji su pozivali na prave staze!

A sad, razlog pisanja ove značajne i divne vakufname, njeno nizanje u retke i diktiranje jeste sljedeći:

Henda Ahmed-age, sin umrlog Ibrahim-age, trgovac iz Hadži Isamahale u Sarajevu, pred Vijećem svijetlog i časnog Šerijatskog suda u spomenutom gradu, dao je punovažnu izjavu i zakonito priznanje u prisustvu Mahmuda Čehajića Ahmed-age, sina umrlog Saliha Stočanina, kog je postavio za mutevelliju radi registriranja vakufa o kome će niže biti riječi:

“Posjedujem imetak koji sam kupio i koji je moje vlasništvo, a sastoji se od jedne magaze sa svim što njoj pripada. Nalazi se na Novoj testi u gradu Sarajevu, zavedena je u ulošku gruntovnice pod brojem 7/34. Ja je vakufim kao zakonit i trajan vakuf. Postavljam sljedeće uvjete:

“Spomenutom magazom ja ću raspolagati, a kad Božijom odredbom umrem, mutevellija će biti Asimaga, sin mog brata. On će navedenu magazdu davati pod kiriju uz primjerenu cijenu i taj iznos dijeliće na trinaest (13) dijelova. Deset (10) dijelova davaće prvom muallimu mekteba koga sam ranije osnovao, a tri (3) dijela drugom muallimu spomenutog mekteba. Mutevellijsku dužnost preuzimam na sebe te ću spomenutim vakufom upravljati ja i vršiti sve potrebne izmjene.”

Nakon izjave, predao je navedenu magazdu oslobođenu svih zaduženja imenovanom mutevelliji, a ovaj ju je primio na privremeno upravljanje kao što to rade i druge mutevellije vakufā.

Zatim, spomenuti vākif je svoj govor usmjerio na drugo pitanje, rekavši:

“Vakufljenje nekretnina po mišljenju najvećeg Imama Ebu Hanife je u rangi pozajmice i dozvoljeno ga je povratiti, dok po mišljenju Imama Muhammeda bin Hasana eš-Šejbanija, vakuf je nepunovažan ako vākif

koristi vakufa odredi za sebe. Zbog toga odustajem od uvakufljavanja i tražim sa navedena magazata vrati u moje vlasništvo, kao što je i ranije bila.”

Navedeni mutevellija Ahmedaga je na to rekao:

“Premda je stvar takva kako je izložena i u to nema sumnje. Veliki učenjak Ebu Jusuf poznat kao Drugi Imam mišljenja je da samom vākifovom izjavom: “Uvakufio sam”, vakuf postaje valjan i neopoziv; dok po mišljenju Imama Muhammeda bin Hasana Eš-Šejbanija, kada se imovina preda mutevelliji, vakuf je valjan i neopoziv. “Tako se usprotivio vraćanju vakufa i predaji prvobitnom vlasniku. “

Kadija, čiji je potpis na zaglavlju knjige i u čijoj su se prisutnosti sporili ova dvojica i tražili rješenje, sagledao je dokaze objiju strana, te čuvajući se da ne bude onaj koji dobro djelo ometa, kao i bivši svjestan mimoilaženja u mišljenjima među najstarijim imamima, donio je presudu o valjanosti i neopozivosti spomenutog vakufa, čime je taj vakuf postao pravno valjan i neopoziv. “Ko ga izmijeni, nakon što je čuo, grijeh će pasti na one koji ga mijenjaju. Allah sve čuje i sve zna, a nagradu vakifu je garantirao Vječnoživi i Plemeniti Gospodar.”

Dogodilo se i zapisano 21. muharrema 1328. h.g., (2. februar 1910.).”

U sljedećem prijepisu vakufname iz 1913. g., a na osnovu oporuke Hende Ahmed-age na način da odgovara 1/3 vakifove ostavine, utemeljuje se vakuf sa željom da se sagrade još dva mekteba (muški i ženski) na Vratniku. Izbijanje Prvog svjetskog rata omelo je izgradnju mekteba tako da oni nikada nisu ni ustanovljeni.

4) VAKUFNAMA IZ 1913. / VASIJETNAMA - prijevod

Potvrđujem da je ovjereni prijepis identičan originalu vakufname (21.06.1922.)

972

920

Da bi se provela oporuka Hende Ahmed-age iz Hadži Isa mahale u gradu Sarajevu, koji je umro 26.03.1913. godine, Mašić hadži Sulejman-efendi, sin umrlog Mustafa-age, nastanjen u Sagrački Hadži Mahmud-mahali, također iz Sarajeva, kao izvršilac oporuke, pred Vijećem časnog Šerijatskog suda, koje se sastalo u spomenutom gradu, a u prisutnosti

mutevellije vakufa (o kome će biti riječi) Hende Vejsilage, sina Hadži Abdagina, iz Ivlakovali hadži Mehmed-mahale, izjavio je sljedeće:

“U smislu vasijetname koju je dao za života sastaviti 7. zu-l-hidždžeta 1331. h.g., (07.11.1912.), u vrijeme kada se njegove zakonske oporuke moraju uvažavati, a koja je zavedena na ovom sudu 19. novembra 1912. i ovjerena pod brojem 5434, Ahmed-aga je oporučio trećinu svog imetka. Nakon podmirenja troškova ukopa i iskata²⁰ za propuštene namaze i post, zbog zakletvi zavjeta, radi oslobađanja jednog roba i drugih pojedinosti zapisanih u vasijetnami, oporučio je neka se od ostatka jedne preostale trećine kupi jedno gradilište na Vratniku u gradu Sarajevu i na njemu nanovo podignu drugi mektebi u blizini ranije sagrađenih kuća za stanovanje. Zatim je oporučio da se kupe nekretnine koje će omogućiti njihovo održavanje te da se također uvakufe. Ja kao izvršilac oporuke, određen sam da provedem uvakufljenje ovih nekretnina, način upravljanja njima te način davanja pod kiriju i njezina utroška.

Muhibić Esad-efendiju, Henda Vejsil-agu i Mašić Bešira-efendiju postavio je kao nazire nad izvršiocem oporuke. Tokom nastojanja da provede svoju oporuku, Ahmet-aga je zadesio smrtni čas.

Dok sam kao izvršilac oporuke, popisivao i razvrstavao ostavinu u prisustvu nasljednika i predstavnika Suda, izdvojili smo jednu trećinu u iznosu od 135.477 kruna i 95 helera u novcu. Na ime trećine vasijeta kupljena je i vakufu pridodata jedna kuća sa avlijom koja se nalazi u Čokadži Hadži Sulejman-mahali u gradu Sarajevu, izgrađena na lokaciji površine 1483m².

Zavedena je u gruntovnici na listu 120/54 u čestici broj 70 zajedno sa jednom magazom izgrađenom na Novoj testu na površini 125 m², čestica broj 15 na listu 25/33 gruntovnice. Iz nje će se podmirivati troškovi ukopa, iskata za propuštene namaze i post, neispunjenje zakletvi i zavjeta te oslobađanje jednog roba, kao i druge pojedinosti zapisane u vasijetnami, u iznosu od 3.973 krune i 31 heler. Nakon izdvajanja prednjeg iznosa, ostatak od 81.504 krune i 64 helera, neka se tretira zajedničkom nekretninom prije njezine raspodjele. Iznos od 6.367 kruna i 81 helera koji sam primio zajedno sa prihodima, tokom raspodjele zaprimio sam kao 1/3. Od spomenutih nekretnina sam do kraja 1913. godine ubirao prihod koji iznosi 27.503 krune i 58 helera, što kao čisti dohodak ukupno

20) - iskat (ar. اسقاط) - iskup

iznosi 108.376 kruna i 3 helera. U zgodno vrijeme u skladu sa oporukom (vasijet) oporučioca treba kupiti jednu arsu (zemljište) i na njoj podići i izgraditi mektebe (ženski i muški) i neka to bude glavnica vakufa. Glavnica će se dati u banku uz kamatu 5 %, a ono što je spomenuto, tj. jednu kuću s avlijom koja se nalazi u mahali Čokadži Hadži Sulejmana i koja je u gruntovnici zavedena na listu 120/54, te jednu magazdu na Novoj testu zavedenu u gruntovnici na listu 27/33 ima se uvakufiti kao posljednji trajni vakuf Hende Ahmed-age. Postavljam ove uvjete i određujem posredstvom mutevellije da se svake godine izdaju spomenute nekretnine drugom uz odgovarajuću kiriju. Određujem da se od prihoda kirije podmiruju obaveze gradskoj općini i državi, kao i troškovi za opravku i ostale izdatke. Kada se iz te sume izdvoje još preostali prihodi, ostatak treba razvrstati u 150 dijelova za potrebe mektebā:

- petnaest (15) dijelova zajedno sa pravom na stanovanje dati prvom muallimu muškog mekteba;

- dvanaest (12) dijelova dodijeliti drugom muallimu muškog mekteba;

- šest (6) dijelova ustupiti kućepazitelju (trećem muallimu) i neka to budu njihove plaće;

- za prostirku, ogrjev i ostale potrepštine trošiti pet (5) dijelova;

- pet (5) dijelova trošiti za odjeću i obuću siromašnoj djeci koja će dolaziti u mekteb;

- od strane mutevellije neka se troši dvanaest (12) dijelova također na pravo stanovanja prvoj muallimi;

- devet (9) dijelova neka se izdvoji drugoj muallimi;

- pet (5) dijelova neka se izdvoji bevvābi, i neka to budu njihove plaće;

- pet (5) dijelova neka se troši za prostirku, ogrjev i ostale potrepštine za spomenuti mekteb;

- pet (5) dijelova mutevellija će izdvajati za odjeću i obuću siromašnoj djeci;

- jedan (1) dio neka se troši podjednako za knjige i brošure djeci u novim mektebima;

- dva (2) dijela neka se troše za dva jetmiš bin tevhida po tilavetu u spomenutim mektebima za vrijeme Lejle-i regāiba;

- jedan (1) dio neka se troši na knjige i brošure podjednako za djecu koja ne pohađaju mektebe na Vratniku;

- tako isto po pet (5) dijelova od deset (10) spomenutih trošiti na odjeću i obuću za siromašnu djecu koja pohađaju mektebe na Vratniku;
- neka se uči od strane prvih muallima mekteba po jedna hatma za duše spomenutog oporučioca, njegovih roditelja i njegove žene, a dva (2) dijela podjednako neka se podijele učačima;
- četiri (4) dijela trošiti svake godine u vrijeme Kurban-bajrama za klanje po jednog kurbana u četiri mekteba, a meso i kožice podijeliti bogatim i siromašnim te trošiti za učenje po jedne Fatihe za duše Pejgambera, oporučioca i njegovih roditelja;
- dva (2) dijela na dva Bajrama podjednako davati muallimima i muallimama četiri mekteba kao nagradu za učenje po jednog Jasini-šerifa i po tri Ajetu-l-Kursije za duše oporučioca;
- spomenuta dva (2) dijela učačima podijeliti;
- četiri (4) dijela u četiri mekteba neka mutevellija troši svake godine za učenje po jednog časnog mevluda;
- dva (2) dijela neka se podjednako daju za plaće imama i mujezina časne džamije u Hadži Isabegovoj-mahali;
- jedan (1) dio neka ide za troškove osvjetljenja spomenute džamije;
- jedan (1) dio neka se troši za opravke spomenute džamije;
- pet (5) dijelova neka se troši za popravke časnih tvrđavskih džamija koje se nalaze u tvrđavi na Vratniku;
- pet (5) dijelova neka se dijeli podjednako siromašnim učenicima koji pohađaju sarajevske medrese, osim Kuršumli medrese i Hanikaha u gradu Sarajevu;
- tri (3) dijela neka se daju Vakufskoj blagajni da služe kao glavnica za mektebe na području Bosne i Hercegovine;
- dva (2) dijela neka se daju za provođenje ispita mektepske djece te polaznika novih mekteba;
- jedan (1) od ta dva dijela neka se daje ispitivačima, a drugi dio za kupovinu hljebova sa djecom prisutnom na ispitu;
- petnaest (15) dijelova neka se daje za službu mutevellije;
- deset (10) dijelova izdvajati za službu nazira.

Mutevellijsku dužnost spomenutog vakufa neka vrši bratić spomenutog oporučioca - Henda Vejsil-aga. Poslije njegove smrti neka se ova

dužnost s koljena na koljeno prenosi njegovim muškim potomcima, i to najpametnijem i najčestitijem. Nazirsku službu (nadzor) nad spomenutim vakufom vršiću ja dok sam živ, a kad umrem neka pripadne mojim muškim, najpametnijim i najčestitijim potomcima. Ako mutevellije ovog posljednjeg vakufa oporučioca budu u realizaciji poslova postupali protivno časnom Šerijatu, neka ih uprava smijeni i postavi druge na njihovo mjesto dok Henda Ahmed-aga ne dovrši izgradnju novih mekteba predviđenih ovim posljednjim vakufom. Sredstva za plaće i druge troškove, koji su određeni muallimu, muallimi i podvornicima na koncu svake godine izdvajaje mutevellija i sarajevski kadija te uz znanje Vakufsko-mearifskog vijeća, pohranjivaće se u banci uz *rubh* i predstavljaje glavnica za gradnju spomenutih mekteba. Ostvareni iznos iz rasta kamata neka se pridoda postojećim novčanim sredstvima pohranjenim u banci na način prednje spomenut, a uz moje posredovanje, čime će se ta glavnica uvećavati.

Nakon utvrđivanja uvjeta i objašnjenja obaveze navedene nekretnine predao sam mutevelliji Hendi Vejsil-agi, koji ih je zaprimio kao vakuf, a ja sam na taj način proveo oporuku i izvršio preuzetu obavezu. Mutevellija Henda Vejsil-aga je potvrdio sve što je kazao vāsi-muhtar, Hadži Sulejman-efendija Mašić.

Nakon što je i zvanično sve detaljno utvrđeno, vakuf koji je oporukom ustanovljen poslije smrti vakifa i koji odgovara jednoj trećini vakifove ostavine te o čijoj se pravovaljanosti i neopozivosti izričito govori u priznatim pravnim djelima, postaje, prema tome, i pravno zakonit. Spomenuti je vakuf pred Časnim sudom bez dvojbe prihvaćen kao punovažan i neoboriv.

Dogodilo se i zapisano 7. rebiu-l-evvela 1340. h.g., tj. (7. oktobra 1921.).

Svjedoci: - pripravnik Šerijatskog suda Omerhodžić Osman-efendija,
- pripravnik Šerijatskog suda Ćatić Abdullah-efendija.

NAPOMENE:

- Ajak-češma sokak-čikma koja se nalazila na izlazu iz ulice Samardžije u ulicu Telali.

- Čokadži hadži Sulejman-mahala - na bivšem Trgu 6. novembra; M Mehmed Mujezinović, Islamska epigrafika BiH, knjiga, 1, Sarajevo, 1974. g., str. 443.; danas nosi naziv Zabeglukom.

- Gornja दौरa nalazila se na početku ulice Telali.

- Hadži Isa mahala - bivša ulica Džavida Haverića. Alija Bejtić, Ulice..., str. 148.; današnji naziv Dugi sokak.

- Hadži Mustafina mahala, Mustafin džemat - bivša Majevička: Alija Bejtić, Ulice..., str. 239.; današnji naziv Hadži Mustafina.

- Hulusina: Alija Bejtić, Ulice..., str. 182.; Zadržala isti naziv i danas.

- Kasap-zade hadži Ibrahimova mahala - bivša Alekse Šantića: Alija Bejtić, Ulice... str. 16. i 83.; današnji naziv Carina.

Mejdan čikma - mala slijepa ulica na Vratniku ispred Hendinog ženskog mekteba; Današnji naziv Abdulah-ef. Fočaka (Abdulah-ef. Fočak je bio muallim u Hendinom mektebu).

- Nova testa - bivša Petra Kočića: Alija Bejtić, Ulice..., str. 212.-213.; današnji naziv Telali.

- Nedžzade mahala - najvjerojatnije Než-zade hadži Hasana mahala, bivša Dol: Alija Bejtić, Ulice..., str. 16, str. 141); današnji naziv Dol.

- Sagračkī hadži Mahmud-mahala, bivša Remzije Omanović: Alija Bejtić, Ulice..., str. 16. i str. 319.; današnji naziv Sagrdžije.

- Sijavuš-pašina दौरa mahala - Bejtu-l Jehud-Čifuthana: Alija Bejtić, Ulice..., str. 18.; današnji naziv Velika avlija.

- Sinan vojvode hatun mahala - Poričina: Alija Bejtić, Ulice..., str. 306.; današnji naziv Porčina.

- U Znak sjećanja i poštovanja prema ovom humanisti koji je pomagao sirotinju i kulturno-prosvjetna društva, koji je bio član Egzekutivnog odbora od početka do kraja borbe za vjerskoprosvjetnu autonomiju te jedno vrijeme bio gradski vijećnik, ulica u starom dijelu Sarajeva u području Bistrika i danas nosi naziv Hendina ulica: Alija Bejtić, Ulice..., str. 175.

LITERATURA:

- Bejtić, Alija: *Ulice i trgovi Sarajeva*, Sarajevo, 1973. g.;
- *Knjiga sidžila* II, str. 145.-146. (prijepis istibdalname iz 1908. g.), Gazi Husrev-begova biblioteka, Sarajevo;
- *Knjiga sidžila* III, str. 24, prijelopis vasijetname - oporuke iz 1913. g., Gazi Husrev-begova biblioteka, Sarajevo;
- Mujezinović, Mehmed: *Islamska epigrafika Bosne i Hercegovine, knjiga 1*, Sarajevo, 1974. g.;
- Narodna uzdanica, časopis, Sarajevo, 1936. g., str. 152.-153.;
- Reg. br. 140/492 (original vakufnama iz 1908. g. sa dodatkom kojim vakif određuje drugog mutevelliju jer je prvi umro), Gazi Husrev-begova biblioteka Sarajevo;
- Reg. br. 140-492, str. 10. i 11., prijelopis vakufname iz 1910. g. koja predstavlja dodatak prvoj vakufnami, kojim vakif proširuje svoj prvi vakuf na Vratniku magazom na Novoj testu (Telali), Gazi Husrev-begova biblioteka, Sarajevo;
- Škaljić, Abdulah: *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Sarajevo, 1989. g.

An elementary school in Vratnik: Waqf Henda Ahmed- agha

Among the warmhearted Sarajevans, who, each in his or her own way contributed during Sarajevo's tumultuous 500-year-old history, was a prominent Sarajevan trader Hende Ahmed-agha (1853-1913). Even though, there were wealthier people than Hende Ahmed-agha, he himself built an elementary school- mekteb Đ in 1908 in Vratnik, Sarajevo, for male and female children under the same roof. By doing this the founder, for the love of God and prosperity of the people contributed very much to the educational development of Bosnia and Herzegovina during the time of Austro-Hungarian administration. The following waqfname bares witness to Henda's waqf:

- Transcript of istibdalname from year 1908.

- Original waqfname from the year 1908 with supplement) amendment to waqfname with which waqif (legator) appointed another mutevelli (administrator of the waqf)

- Transcript of the waqfname from the year 1910, which is in fact, appendix to the first waqfname. By the means of this document waqif strengthened his first waqf in Vratnik, giving to waqf a warehouse on new road (Nova testa).

- Transcript waqfname - wasiyyetname (testament) from year 1913.

These waqfname were written in Osmanli-Turkish flowery style language.

Apart from that, one of the waqfnamas which is today kept in the Gazi Husrev-bey Library in Sarajevo shows that Ahmed-aga allocated 1/3 of his estate, after his death, for the building of two mektebs, male and female to be built under one roof in Vratnik. The mekteb from the year of 1908 still stands today, while the other one was not built because of the outbreak of the First World War.

14.11.1921

بفتح هـ
٢٥٨٥

16

جدید ملوفور و در کتب غیر معمول
اول واقف خدای بنام و کاشف
خیای سر از اولان جناب موجد عالمه
مکانات و منشی افقه مصنوعات
تعالی عن الشیبه واللیل و تقدس
ذات عن الطیر واللیل حضرت بلربلش
درگاه اقدس و نازگاه مقدسه سنه سزا
وار و واجب الاقتنادر که افواج غیبه

کلی

آری قدرت کامله و حکمت شامله بذله
افتا و اختراع ایدوب دنیاوی و زرع آخرت
و اولی بی ذریعه عاقبتی الهی و صلوات
طیبات و یحیات خالصات اول سلطان
جهو ربانیا و عنوان مشور و صیفا
منظر فیض حقایق حافظ اسرار ذائق
اما که به قدر حق و هما بر مدینه انش
صید و صیغه صیفا محمد المظفر صلی الله
تعالی علیه وسلم حضرت بلربلش مشبه بمعلم
و مرقه موقر لرینه اول سوککه وجود
شرفی سبب ایجاد کون و مکان و باعث
خلقت انش و جنات اولدی و یحیات
بمخاطب و قسیمات مالایه ابرار و اولاد
کرام و اصحاب ذوی الاصره امنه اولسو
که هر بری صراط مستقیم بنام محمد

۱۱۳
 فیه شرح کتاب التذکرۃ
 ۵۰۰
 ۵۰۰

کتابخانه
 کتب خطی
 ۱۱۳

حمد موفور و شکرنا حضور اول واقف
 امور جمهور تنزه عن العجز والقصور
 حضرت تلوینک درگاه اقدس و بارگاه مقدس تلمیز
 معین و مقصود در کمره کائنات انک
 وقف غامی و کافه غلو قات و طیف غلور
 احشا و انعامید و عقود درو عجم
 آورد اول صاحب مقام محمود و مناج
 پرکاه وجود و منتخ خزان بنجا وجود
 حبیب خدا رسول کبریا محیی المصطفی احمد
 عجبی علیه افضل التعلوات و اکمل الثانیات
 حضرت تلوینک زیاض مشاهد علیته
 وحدایق مرآة جلالت لری جانبته اولسوک

نظام بنی آدم آنلرک شریعتی ایله ثابت و
 داند و دینی اصحاب و اولاد و اخیاربری
 اوزر لرینه اوله که هر بر طریقی مشق
 و سبل توفیقته مناد یلدر رضوان اقد
 تقاطع اجمین اتابعد الشیو و قتیقه
 جیل انشان و جریه بدیع النوانک عتبر
 و انشاسنه باعث و نادی و تبلیرو امارت
 سبب و دایم و لدرکه مدینه ساری محلاتدن
 حاجی عینی محله سبها الی سندن و تجار اصنا
 فدن هند زاده احمد آغا بن التوفیق
 آغا مدینه مذکوره محکمه شرعیه سنه
 معقود مجلس شرع بشریفه انورده ذکر کرت
 و قضا لاجل التبییل متولی نصب و تعیین
 ایلدی استخوان شهود چهار ایل احد
 آغا بن التوفیق صالح نام کسند محضر ند

[illegible]

٤١٧٩

ما فيه من الرشد والناعى عثرى على وجه الكمال على قول من جوده من قول الرضا لمحمد
 رحمه الله السيد والاضمة بما فيه من الرفعة والتبجيل والخس والتمسك والنفية
 على ما كان عالمها بالجليل والواضح بين الرضى والاراد على وجهه الفقير الذي
 علمه الله تعالى واسمعه الله سبحانه وتعالى

Istibdalnama

